

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายวิรุฬห์ แสงเทียน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๗/๒๕๖๘

เรื่องพิจารณาที่ ๑๘/๒๕๖๘

วันที่ ๒๙ เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

ระหว่าง { ประธานวุฒิสภา ผู้ร้อง
นางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา เอกสาร คำเบิกความในวันไต่สวน
พยาน และคำแถลงการณ์ปิดคดีของคู่กรณีแล้ว เห็นว่าคดีมีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นวินิจฉัย

ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔)
ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๔) และ (๕) หรือไม่

ความเห็น

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ และมาตรา ๑๗๐ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๘
คณะรัฐมนตรี โดยมาตรา ๑๖๐ บัญญัติว่า “รัฐมนตรีต้อง ... (๔) มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์
(๕) ไม่มีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ...” และ
มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ ... (๔) ขาดคุณสมบัติ
หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๐ ...”

ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยประเด็นแห่งคดี มีข้อต้องพิจารณาตามที่ผู้ถูกร้องโต้แย้ง
ก่อนอยู่สองประการ คือ

ประการที่ ๑ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้ได้หรือไม่

ประการที่ ๒ ศาลรัฐธรรมนูญรับฟังคลิปเสียงตามคำร้องเป็นพยานหลักฐานในคดีนี้ได้หรือไม่

ข้อพิจารณาประการที่ ๑ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้ได้หรือไม่นั้น ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าการกระทำของผู้ถูกร้องเป็นการทุจริตต่อหน้าที่หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๒ มาตรา ๑๖๑ มาตรา ๑๖๔ (๑) และ (๔) ประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรและความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร และมาตรา ๑๕๗ ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๖ ข้อ ๗ และข้อ ๘ ประกอบข้อ ๒๗ วรรคหนึ่ง และข้อ ๑๑ ข้อ ๑๒ ข้อ ๑๓ ข้อ ๑๕ ข้อ ๑๖ ข้อ ๑๗ ข้อ ๑๙ และข้อ ๒๑ ประกอบข้อ ๒๗ วรรคสอง และประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๔ ข้อ ๔ (๑) และ (๕) ข้อ ๕ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) และ (๗) ข้อ ๖ (๑) (๒) (๔) และ (๕) ข้อ ๗ (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๕) ข้อ ๘ (๑) และ (๒) ข้อ ๙ (๑) และ (๔) และข้อ ๑๐ (๑) (๒) (๓) และ (๙) ผู้ถูกร้องไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ซึ่งผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า การกำหนดนโยบายระหว่างประเทศเป็นกิจการของฝ่ายบริหารโดยแท้และต้องได้รับการตรวจสอบทางการเมืองเท่านั้น แม้ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เคยมีคำวินิจฉัยที่ชัดเจนในเรื่องนี้ แต่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเองเคยมีรายงานการศึกษา เรื่อง “การกระทำทางรัฐบาล กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางที่ศาลในต่างประเทศจำกัดอำนาจของตนเองไม่ให้เข้าไปวินิจฉัยการใช้ดุลพินิจทางการเมือง และปล่อยให้กลไกทางการเมืองทำหน้าที่ตรวจสอบกันเอง โดยเฉพาะในระบบรัฐสภาที่มีการกลไกการตรวจสอบทางการเมืองอยู่แล้ว

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๓) บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๘๒ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อมีเหตุตามมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง... (๒) ลาออก... (๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๐ (๕) กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ ... เมื่อคดีนี้ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการกระทำของผู้ถูกร้องที่สนทนากับสมเด็จฮุน เซน ด้วยถ้อยคำตามที่ปรากฏในคลิปเสียง ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวด้วยเหตุขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๔) ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และ (๕) มีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง กรณีจึงเป็นการขอให้ตรวจสอบการดำรงตำแหน่ง

รัฐมนตรีของผู้ร้องว่าขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ได้เป็นการขอให้ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจกำหนดนโยบายระหว่างประเทศอันเป็นการกระทำทางรัฐบาลซึ่งตามรายงานการศึกษาของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวสรุปไว้ว่า การกระทำทางรัฐบาลจะไม่ถูกตรวจสอบการใช้อำนาจโดยองค์กรศาล และตกอยู่ในความควบคุมทางการเมืองโดยองค์กรและกระบวนการทางการเมือง นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจจำกัดเฉพาะการพิจารณาวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เท่านั้น ไม่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยข้อกล่าวอ้างของผู้ร้องในสิ่งที่ว่าผู้ร้องกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอันเป็นคดีอาญา และในสิ่งที่ว่าผู้ร้องกระทำความผิดตามประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๔ แต่อย่างใด ดังนั้น คดีนี้ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยได้ในสิ่งที่ว่า ผู้ร้องมีเหตุตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๔) และ (๕) อันเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๘๒ หรือไม่ ได้

ข้อพิจารณาประการที่ ๒ ศาลรัฐธรรมนูญรับฟังคลิปเสียงตามคำร้องเป็นพยานหลักฐานในคดีนี้ได้หรือไม่นั้น ผู้ร้องโต้แย้งว่า คลิปเสียงดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะเป็นการบันทึกเสียงหรือนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยปราศจากความยินยอมของคู่สนทนา อีกทั้งยังเป็นบทสนทนาในภาษาต่างประเทศซึ่งยังไม่ได้มีการแปลหรือรับรองความถูกต้อง

เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การพิจารณาคดีให้ใช้ระบบไต่สวนโดยให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ และในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ทุกประเภท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามรับฟังไว้โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นจะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากขั้นตอน วิธีการ หรือกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าศาลได้ให้โอกาสแก่คู่กรณีในการนำสืบพยานหลักฐานหักล้างแล้ว ก็ให้ศาลรับฟังได้ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น” บทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์มุ่งหมายให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถรับฟังพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวางเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีรัฐธรรมนูญซึ่งมีผลกระทบต่อประโยชน์ของมหาชน และเป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกับหลักวิธีพิจารณาในระบบไต่สวนที่ต้องการให้ศาลมีบทบาทในการค้นหาความจริงเพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างแท้จริง ซึ่งคดีนี้นอกจากจะมีคลิปเสียงสนทนายาระหว่าง ผู้ร้องกับ สมเด็จพระสันตะปาปาแล้ว ยังมีคลิปภาพและเสียงที่ผู้ร้องแกล้งข่าวชี้แจงต่อสื่อมวลชนปรากฏถ้อยคำของผู้ร้องด้วยว่า “เป็นคลิปจริงที่คุยกันเมื่ออาทิตย์ที่แล้ว” และกล่าวด้วยว่า “เมื่อผู้นำสองท่านคุยกันใน

ส่วนตัวแต่มีการอัดคลิปและปล่อยออกมาแบบนี้ แน่แน่นอนว่าดิฉันไม่ได้ปล่อย ก็ตามนั้นค่ะ” ประกอบกับในการไต่สวนพยานบุคคลของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ถูกร้องก็รับว่ากล่าวถ้อยคำตามที่ปรากฏในคลิปจริง ดังนั้น แม้ผู้ถูกร้องจะโต้แย้งว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เมื่อ ไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามรับฟังไว้โดยเฉพาะ และผู้ถูกร้องไม่ได้ปฏิเสธว่าเป็นการพูดโดยถูกใจใจ มีค่านับสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นใด อีกทั้งคลิปเสียงดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานสำคัญซึ่งจะพิสูจน์ได้ว่าผู้ถูกร้องกระทำการตามที่ถูกร้องหรือไม่ การรับฟังคลิปเสียงนี้เป็นพยานหลักฐานจึงเป็นไปเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดี อันจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน อีกทั้งศาลรัฐธรรมนูญได้ให้โอกาสผู้ถูกร้องในการนำสืบพยานหลักฐานหักล้างแล้ว นอกจากนี้ บทสนทนาที่เป็นประเด็นตามข้อกล่าวอ้างของผู้ร้องในคดีนี้ คือถ้อยคำของผู้ถูกร้องที่กล่าวเป็นภาษาไทย จึงไม่ใช่กรณีตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๙ วรรคหนึ่ง ซึ่งใช้กับพยานเอกสารหรือพยานหลักฐานอื่นของคู่กรณีที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นภาษาต่างประเทศ ที่คู่กรณีต้องจัดทำคำแปลทั้งฉบับหรือเฉพาะแต่ส่วนที่เป็นสาระสำคัญ พร้อมทั้งรับรองคำแปลว่าถูกต้องยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับฟังคลิปเสียงตามคำร้องเป็นพยานหลักฐานในคดีได้

สำหรับประเด็นวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๔) และ (๕) หรือไม่ นั้น

เห็นว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๔) มีความข้อสัถย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และ (๕) ไม่มีพฤติกรรมการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงนี้ มีเจตนารมณ์ที่จะกำหนดบทบัญญัติว่าด้วยจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน เนื่องจากรัฐมนตรีเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของรัฐหรืออำนาจทางการเมืองซึ่งมีผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และชีวิตของปัจเจกชน ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจึงต้องได้รับความไว้วางใจอย่างสูงจากประชาชน และในฐานะที่เป็นบุคคลสาธารณะจึงต้องถูกตรวจสอบทั้งในเรื่องส่วนตัวและความประพฤติในการปฏิบัติหน้าที่ทุกแง่มุมตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งด้วย ยิ่งไปกว่านั้นรัฐธรรมนูญยังปรากฏเจตนารมณ์ตามคำปรารภว่า มีการวางกลไกป้องกัน ตรวจสอบ และขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เข้มงวด เต็ดขาด เพื่อมิให้ผู้บริหารที่ปราศจากคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลเข้ามาใช้อำนาจในการปกครองบ้านเมืองหรือใช้อำนาจตามอำเภอใจ จึงบัญญัติคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเพิ่มเติมจากรัฐธรรมนูญฉบับ

ก่อน ๆ ในลักษณะที่มีความเข้มงวดมากกว่าบุคคลที่จะใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ ซึ่งต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า โดยเพิ่มเติมทั้งในส่วนที่กำหนดให้ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และต้องไม่มีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๔) และ (๕) รวมทั้งต้องไม่เป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุด หรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท และต้องไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับถึงวันแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๗) และ (๘) ด้วย คำปรารภและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวชี้ให้เห็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้บุคคลที่จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติสูงกว่าบุคคลที่จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเพื่อเป็นการวางมาตรฐานหรือยกระดับคุณสมบัติของรัฐมนตรีให้สูงขึ้น เนื่องจากรัฐมนตรีเป็นส่วนประกอบของคณะรัฐมนตรีซึ่งมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ วรรคหนึ่ง

ด้วยเหตุที่จริยธรรมเป็นข้อประพฤติปฏิบัติ หลักเกณฑ์ หรือมาตรฐานความประพฤติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม ชอบธรรม และเป็นที่ยอมรับในสังคม และเป็นเรื่องของสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งเป็นสำนึกความรับผิดชอบส่วนบุคคลของแต่ละคนที่อยู่ในบทบาท ฐานะ หรือตำแหน่งต่าง ๆ จะยึดถือปฏิบัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๔) และ (๕) จึงกำหนดกรอบจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีไว้ว่า ต้อง “มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์” และต้อง “ไม่มีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง” ซึ่งคำว่า “มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๔) นั้น คำว่า “ซื่อสัตย์” หมายความว่า ประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง และไม่หลอกลวง ส่วนคำว่า “สุจริต” หมายความว่า ความประพฤติชอบ โดยความซื่อสัตย์สุจริตนี้เป็นคุณธรรมสำคัญขั้นพื้นฐานของบุคคลทั่วไป และเป็นส่วนหนึ่งของการยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ด้วยเหตุนี้รัฐมนตรีจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ทั้งจะต้องแสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนด้วยว่าตนปฏิบัติเช่นนั้นอย่างเคร่งครัดและครบถ้วน เพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการดำรงตำแหน่งอันจะนำมาซึ่งความไว้วางใจของประชาชน โดยมาตรา ๑๖๐ (๔) นี้ เป็นความซื่อสัตย์สุจริตในภาพรวมทั่วไปของบุคคลที่ปรากฏต่อสังคม ส่วนกรณีที่ต้อง “ไม่มีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๕) นั้น เป็นกรณีเฉพาะเจาะจงที่กำหนดไว้ในมาตรฐานทางจริยธรรม ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๙ วรรคหนึ่ง

บัญญัติว่า “ให้ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้นใช้บังคับแก่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ ทั้งนี้ มาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าวต้องครอบคลุมถึงการรักษาเกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ และต้องระบุให้ชัดแจ้งด้วยการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมใดมีลักษณะร้ายแรง”

วรรคสอง บัญญัติว่า “ในการจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมตามวรรคหนึ่ง ให้รับฟังความคิดเห็นของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรี ประกอบด้วย และเมื่อประกาศใช้บังคับแล้วให้ใช้บังคับแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีด้วย แต่ไม่ห้ามสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะรัฐมนตรีที่จะกำหนดจริยธรรมเพิ่มขึ้นให้เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ของตน แต่ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับมาตรฐานทางจริยธรรมตามวรรคหนึ่ง และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา” และมาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๓ วรรคสอง กำหนดว่า “มาตรฐานทางจริยธรรมนี้ให้ใช้บังคับแก่ ... คณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๑๙ วรรคสอง ด้วย” โดยหมวด ๑ มาตรฐานทางจริยธรรมอันเป็นอุดมการณ์ ข้อ ๖ กำหนดว่า “ต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขต และเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน” ข้อ ๗ กำหนดว่า “ต้องถือผลประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน” ข้อ ๘ กำหนดว่า “ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ เพื่อตนเอง หรือผู้อื่น หรือมีพฤติการณ์ที่รู้เห็นหรือยินยอมให้ผู้อื่นใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” สำหรับหมวด ๒ มาตรฐานทางจริยธรรมอันเป็นค่านิยมหลัก ข้อ ๑๑ กำหนดว่า “ไม่กระทำการอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม” ข้อ ๑๒ กำหนดว่า “ยึดมั่นหลักนิติธรรม และประพฤติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีของประชาชน” ข้อ ๑๓ กำหนดว่า “ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยุติธรรม เป็นอิสระ เป็นกลาง และปราศจากอคติ โดยไม่หวั่นไหวต่ออิทธิพล กระแสสังคม หรือ แรงกดดันอันมิชอบด้วยกฎหมาย โดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมแห่งสถานการณ์” ข้อ ๑๕ กำหนดว่า “ให้ข้อมูลข่าวสารตามข้อเท็จจริงแก่ประชาชนหรือสื่อมวลชนอันอยู่ในความรับผิดชอบของตน ถูกต้องครบถ้วนและไม่บิดเบือน” ข้อ ๑๖ กำหนดว่า “ไม่ให้คำปรึกษาแก่บุคคลภายนอก หรือแสดงความคิดเห็นหรือข้อมูลต่อสื่อสาธารณะหรือสาธารณชนในเรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณา อันอาจก่อให้เกิดความเสียหาย

หรือเสียความเป็นธรรมแก่การปฏิบัติหน้าที่ เว้นแต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายขององค์กร” ข้อ ๑๗ กำหนดว่า “ไม่กระทำการใดที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อเกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่ง” ข้อ ๑๙ กำหนดว่า “ไม่คบหาสมาคมกับคู่กรณี ผู้ประพฤติดีกกฎหมาย ผู้มีอิทธิพล หรือผู้มีความประพฤติ หรือผู้มีชื่อเสียงในทางเสื่อมเสีย อันอาจกระทบกระเทือนต่อความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่” หมวด ๓ จริยธรรมทั่วไป ข้อ ๒๑ กำหนดว่า “ปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างเต็มกำลังความสามารถ และยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม โปร่งใสและตรวจสอบได้ และปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม” หมวด ๔ การฝ่าฝืนและไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม ข้อ ๒๗ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมในหมวด ๑ ให้ถือว่ามีลักษณะร้ายแรง” วรรคสอง กำหนดว่า “การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมในหมวด ๒ และหมวด ๓ จะถือว่ามีลักษณะร้ายแรงหรือไม่ ให้พิจารณาถึงพฤติกรรมการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติ เจตนาและความร้ายแรงของความเสียหายที่เกิดจากการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติ นั้น”

เมื่อพิจารณาการกระทำของผู้ถูกร้องแล้วมีข้อพิจารณาว่า การสนทนาของผู้ถูกร้องเป็นการกระทำในฐานะส่วนตัวหรือเป็นการกระทำในฐานะนายกรัฐมนตรีนั้น เห็นว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนี่ซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดของฝ่ายบริหาร มีฐานะเป็นหัวหน้ารัฐบาล ผู้ถูกร้องจึงเปรียบเสมือนเป็นบุคคลที่มีสองสถานะตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง สถานะหนึ่งในฐานะประชาชนที่มีเสรีภาพในการกระทำภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ส่วนอีกสถานะหนึ่งในฐานะนายกรัฐมนตรีนี่ซึ่งจะต้องถูกจำกัดเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายบัญญัติ ดังนั้น ตามคลิปเสียง ผู้ถูกร้องสนทนากับสมเด็จจุน เซน ในเรื่องเกี่ยวกับการเปิดปิดด่านบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุปะทะบริเวณช่องบก อำเภอน้ำยี่น จังหวัดอุบลราชธานี การสนทนาดังกล่าวแม้จะกระทำในช่วงเวลาส่วนตัวของผู้ถูกร้องและผู้ถูกร้องเรียกว่าเป็น “การเจรจาแบบส่วนตัว” ก็ตาม แต่เนื้อหาของการสนทนามีสาระสำคัญเกี่ยวกับการขอให้เปิดด่านบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา อันเป็นความมั่นคงของประเทศ ไม่ใช่การสนทนาในเรื่องส่วนตัวทั่วไประหว่างผู้ถูกร้องกับสมเด็จจุน เซน กรณีจึงไม่ใช่การกระทำส่วนตัวในฐานะประชาชน หากแต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นนายกรัฐมนตรีนี่ซึ่งผู้ถูกร้องต้องถูกจำกัดเสรีภาพในส่วนที่เกี่ยวกับจริยธรรมตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๔) และ (๕) คือ ต้องกระทำการด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่นายกรัฐมนตรีนี่ให้เป็นที่ประจักษ์ และต้องไม่มีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงด้วย แต่ถ้อยคำที่ผู้ถูกร้องใช้ในการสนทนาประกอบกับบริบทของการสนทนาตามคลิปเสียงทั้งหมดแล้ว ในส่วนที่กล่าวถึงแม่ทัพภาคที่ ๒ (พลโท บุญสิน พาดกลาง)

ซึ่งผู้ถูกร้องชี้แจงและเบิกความว่าเป็นการใช้เทคนิคการเจรจาแบ่งแยกปัญหาออกจากตัวบุคคล เพื่อแยกบทบาทฝ่ายบริหารออกจากฝ่ายความมั่นคงโดยมุ่งหมายจะลดความตึงเครียดระหว่างกัน นั้น เห็นว่า ผู้ถูกร้องกล่าวถึงตนเองกับสมเด็จพระสันตะปาปา ฟรานซิส ร่วมกันเป็นฝั่งหนึ่งซึ่งเรียกว่า “เรา” และกล่าวถึงแม่ทัพภาคที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกร้องว่าเป็นคนของฝั่งตรงข้ามกับเรา รวมทั้งตำหนิแม่ทัพภาคที่ ๒ ว่าพูดในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ การที่ผู้ถูกร้องซึ่งมีฐานะเป็นนายกรัฐมนตรีของไทยและเป็นผู้บังคับบัญชาของแม่ทัพภาคที่ ๒ กล่าวถ้อยคำดังกล่าวต่อสมเด็จพระสันตะปาปา ฟรานซิส ประธานวุฒิสภาแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งผู้ถูกร้องชี้แจงและเบิกความว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญทางการเมืองที่มีอิทธิพลขับเคลื่อนประเทศกัมพูชา และมีความสัมพันธ์เป็นบิดาของนายฮุน มาเนต นายกรัฐมนตรีกัมพูชา ซึ่งสามารถติดต่อสื่อสารกัน ได้โดยตลอด และในช่วงเวลานั้นประเทศไทยกำลังมีปัญหาด้านชายแดนกับกัมพูชา พฤติการณ์ดังกล่าวที่ว่าแม่ทัพภาคที่ ๒ เป็นฝ่ายตรงข้ามกับนายกรัฐมนตรีไทยและสมเด็จพระสันตะปาปา ฟรานซิส ย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ามีการแบ่งข้างเชิงความคิดด้านความมั่นคงของประเทศเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาชายแดนไทย - กัมพูชา ทำให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ ถ้อยคำที่ผู้ถูกร้องกล่าว วิจารณ์ ย่อมเข้าใจได้ว่ามีลักษณะเป็นการแสดงถึงความไม่มั่นคงทางการเมืองภายในประเทศให้กัมพูชาซึ่งเป็นประเทศคู่ขัดแย้งทราบ อันเป็นการเปิดช่องให้ฝ่ายกัมพูชานำข้อมูลที่ว่ารัฐบาลกับกองทัพไม่เป็นเอกภาพมาใช้แทรกแซงกิจการภายในของประเทศได้ แม้ภายหลังผู้ถูกร้องจะได้แสดงความเสียใจและขอโทษต่อแม่ทัพภาคที่ ๒ ในครั้งลงพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีก็ตาม แต่ความเสียหายในด้านความมั่นคงได้เกิดขึ้นแล้วไม่อาจลบล้างได้

สำหรับการเจรจาเกี่ยวกับการเปิดด่านชายแดนไทย - กัมพูชา ซึ่งผู้ถูกร้องชี้แจงว่ากระทรวงการต่างประเทศไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการเจรจาทางการทูตสำหรับวิธีการที่ไม่เป็นทางการในลักษณะสายตรงระหว่างผู้นำหรือสายด่วนผู้นำ (Leader to Leader Hotline) และ ผู้ถูกร้องไม่มีเจตนาที่จะดำเนินการตามเงื่อนไขที่เสนอมาทุกกรณี เนื่องจากต้องนำไปพูดคุยกับฝ่ายความมั่นคงเพื่อร่วมกันพิจารณาและตัดสินใจก่อน และเป็นเพียงเจตนาที่ต้องการให้คู่เจรจาได้เสนอเงื่อนไขหรือความต้องการออกมาก่อน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการเจรจาเชิงผลประโยชน์ (Principled Negotiation) โดยการใช้เทคนิคสำคัญคือการตั้งคำถามเพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริง (Interest - Based) ในลักษณะไม่โจมตีจุดยืนของคู่เจรจา แต่มุ่งทำความเข้าใจความต้องการที่อยู่เบื้องหลังมากขึ้น เพื่อจะได้นำมาพิจารณาเจรจาต่อรองเงื่อนไขที่จะนำไปสู่การเจรจาอย่างเป็นทางการต่อไปนั้น เห็นว่า ผู้ถูกร้องทราบดีอยู่แล้วว่าสมเด็จพระสันตะปาปา ฟรานซิส ไม่ได้อยู่ในสถานะหรือดำรงตำแหน่งผู้นำของรัฐบาลกัมพูชาที่จะสามารถกระทำการอันก่อให้เกิดผลผูกพันทางนิติสัมพันธ์ระหว่างรัฐได้ ประกอบกับผู้ถูกร้องก็ชี้แจงว่าภายหลังจากผู้ถูกร้อง

สนทนากับสมเด็จฮุน เซน ผู้ถูกร้องยังได้พูดคุยผ่านข้อความกับนายฮุน มาเนต นายกรัฐมนตรีกัมพูชา ด้วย ดังนั้น กรณีจึงเป็นเรื่องที่ผู้ถูกร้องประสงค์จะใช้ช่องทางการเจรจาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ควบคู่กันไป สำหรับการเจรจาอย่างไม่เป็นทางการนั้น เห็นว่า ไม่ว่าจะกระทรวงการต่างประเทศจะกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการเจรจาไว้หรือไม่ และไม่ว่าผู้ถูกร้องจะใช้เทคนิคการเจรจาแบบใดก็ตาม แต่เมื่อผู้ถูกร้องสนทนาในฐานะเป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นหัวหน้าคณะรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ ที่บัญญัติว่า คณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม และมาตรา ๑๖๔ วรรคหนึ่ง (๑) ที่บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจด้วยความรอบคอบและระมัดระวังในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศและประชาชนส่วนรวม นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงกรอบแห่งจริยธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๔) และ (๕) ประกอบมาตรา ๒๑๙ และมาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระ พ.ศ. ๒๕๖๑ ด้วย หากเชื่อว่าผู้ถูกร้องจะสามารถเจรจาได้อย่างอิสระและเป็นไปตามอำเภอใจแต่อย่างใด ทั้งกรณีของผู้ถูกร้องเป็นการเจรจาในเรื่องความมั่นคงของประเทศ ซึ่งผู้ถูกร้องทราบดีว่า สามารถเจรจาโดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ร่วมบันทึกข้อมูล และมีมาตรการรักษาความปลอดภัยร่วมด้วย แต่เมื่อผู้ถูกร้องเลือกใช้รูปแบบการเจรจาเช่นนี้ รวมทั้งเลือกเจรจาปัญหาส่วนรวมของประเทศกับสมเด็จฮุน เซน ซึ่งผู้ถูกร้องรู้จักกันมาก่อนเป็นการส่วนตัว ผู้ถูกร้องจึงยังต้องมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองและต้องใช้ความรอบคอบและระมัดระวังในการเจรจาเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติมากยิ่งขึ้น

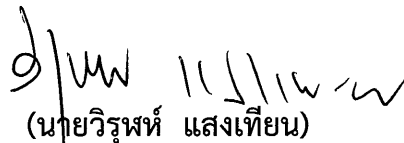
การที่ผู้ถูกร้องใช้ถ้อยคำว่า “ให้ท่านฮุน เซน เห็นใจหลานหน่อย เพราะว่าตอนนี้คนในประเทศไทย เขาไล่เราไปเป็นนายกฯ ที่เขมรหมดแล้ว จริง ๆ แล้ว ถ้าท่านอยากได้อะไรก็ให้ท่านบอกมาได้เลยคะ เดี่ยวจะจัดการให้” “จะโพสต์หรืออย่างไรก็ได้ ให้ท่านฮุน เซน แนะนำก็ได้ เหมือนกับว่าต้องเป็นการตกลงร่วมกันเพราะตอนนี้กำลังโดนหนักมากเลย” “พร้อมค่ะ คือเราเปิดให้อยู่แล้วพี่ฮวด แต่ต้องเป็นการบอกว่าเราตกลงร่วมกันว่าเราเปิด เพราะไม่อย่างนั้น ถ้าอึ้งยอม ๆ ยอม ๆ หมด อึ้งก็จะโดน เพราะว่าตอนนี้มันเลยมาถึงเรื่องก่อนด่านแล้ว” และ “ถ้าท่านฮุน เซน อยากได้อะไร ก็ให้บอก จะได้คุยกันได้ ตกลงกันได้ เพราะบางทีที่ที่ท่านโพสต์เฟซบุ๊กออกมา ตอนนี้รัฐบาลสั่นคลอนที่สุดแล้วคะตั้งแต่อึ้งเป็นนายกฯ มา ก็คือเรื่องกัมพูชานี้แหละ ซึ่งอึ้งไม่ออกมาตอบได้อะไรทั้งสิ้น เพราะอึ้งก็รักและเคารพท่าน เพราะฉะนั้น จริง ๆ แล้วถ้าท่านจะเอาอะไรจริง ๆ ให้บอกอึ้งได้เลย ยกหูบอกก็ได้ อันไหนไม่เป็นข่าวก็คือ

“ไม่เป็นข่าว” “จะไปคุยกับกลาโหมดูแล้วขอ confirm กลับมา เพราะเดี๋ยวจะคุยกับกองทัพก่อน แต่เดี๋ยวเราก็จะส่งไปเลย แต่ว่าอีจันให้มัน ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ แล้วค่อยแจ้งกลับมาดีกว่า เพราะไม่อยากจะยังไม่ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ แล้วบอกท่านก่อน แต่ว่าจริง ๆ ก็จัดการได้ค่ะ” เห็นว่า ถ้อยคำเหล่านี้ล้วนมีลักษณะเป็นการขอให้สมเด็จจัน เช่น เห็นใจและช่วยเหลือผู้ถูกร้องในการแก้ไขปัญหาชายแดนไทย - กัมพูชา เนื่องจากผู้ถูกร้องกำลังถูกวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างหนักจากประชาชนในประเทศ จนทำให้เสถียรภาพรัฐบาลและผู้ถูกร้องมีความสั่นคลอน ซึ่งเป็นปัญหาส่วนตัวและความนิยมของรัฐบาล ไม่ใช่ผลประโยชน์ของชาติในการแก้ไขปัญหาชายแดนไทย - กัมพูชา เป็นสำคัญ แต่เพราะผู้ถูกร้องมีความสัมพันธ์อันดีเป็นการส่วนตัวกับสมเด็จจัน เช่น จึงไม่ตอบโต้ โดยผู้ถูกร้องโน้มน้าวให้มีการเปิดด่านพร้อมกันในลักษณะที่แสดงให้ประชาชนชาวไทยเห็นว่าเป็นการตกลงร่วมกันระหว่างไทยและกัมพูชาที่ไม่ใช่การต่อรอง เนื่องจากหากผู้ถูกร้องยินยอมตามข้อเรียกร้องของสมเด็จจัน เช่น ผู้ถูกร้องจะถูกวิพากษ์วิจารณ์หนักขึ้นไปอีก นอกจากนี้ผู้ถูกร้องยังแสดงท่าทียอมตนหรือยอมจำนนล่วงหน้าให้สมเด็จจัน เช่น เสนอความต้องการของตนเองให้ผู้ถูกร้องทราบ โดยไม่มีข้อเสนอให้กัมพูชาปราบปรามผู้ก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยี สแกมเมอร์ และการค้ามนุษย์ เช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องยินดีจะดำเนินการให้อย่างไม่มีเงื่อนไขหรือกำหนดขอบเขตของการเจรจาต่อรองโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติหรือรักษาจุดยืนเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประเทศชาติอันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองประเทศด้วย แต่กลับเปิดช่องให้ฝ่ายกัมพูชาสามารถหยิบยื่นข้อเรียกร้องใด ๆ ต่อฝ่ายไทยได้ตามความต้องการ การเจรจาของผู้ถูกร้องดังกล่าวหาได้มีลักษณะเป็นการต่อรองไม่ แต่เป็นการยืนยันว่าฝ่ายไทยโดยผู้ถูกร้องพร้อมที่จะเปิดด่านชายแดนไทย - กัมพูชา ทั้งที่ผู้ถูกร้องทราบดีจากการเข้าร่วมประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติเมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๖๘ ว่าที่ประชุมมีมติให้กองทัพหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาใช้อำนาจตามกฎหมายในการควบคุมจุดผ่านแดนให้สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวนโยบายของรัฐบาล โดยพิจารณาจากเขาไปหาหนักและเท่าที่จำเป็น ซึ่งต่อมาฝ่ายกองทัพได้มีคำสั่งควบคุมการเปิดปิดจุดผ่านแดนทุกประเภทตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา แล้วเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๘ และยังไม่มีการประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติเพื่อเปลี่ยนแปลงมติดังกล่าวแต่อย่างใด นอกจากนี้ผู้ถูกร้องยังทราบดีว่าสถานการณ์ปัญหาชายแดนไทย - กัมพูชา ในวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๘ ซึ่งเป็นวันที่ผู้ถูกร้องสนทนากับสมเด็จจัน เช่น นั้น ยังไม่มีทีท่าจะลดระดับความรุนแรงลงแต่อย่างใด เนื่องจากวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๘ ผู้ถูกร้องก็ทราบผ่านการรายงานว่าฝ่ายกองทัพมีหนังสือขอให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติเสนอมาตรการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี การค้ามนุษย์ และบ่อนการพนันในกัมพูชาเข้าที่ประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติโดยเร่งด่วน โดยเสนอยกระดับมาตรการป้องกันและปราบปราม เช่น

การตัดกระแสไฟฟ้า การระงับสัญญาณอินเทอร์เน็ต การควบคุมสินค้าและยุทธโธปกรณ์ อีกทั้งมีเหตุการณ์ที่กระทรวงการต่างประเทศต้องชี้แจงผ่านเพชบุรีว่าการประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วม ไทย - กัมพูชา (JBC : Joint Boundary Commission) ครั้งที่ ๖ ที่จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๔ - ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๘ ซึ่งเป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการ มิได้มีการหารือในประเด็นที่กัมพูชาจะนำพื้นที่ ๔ จุด เข้าสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) และมิได้มีการหารือประเด็นแผนที่ตามฝ่ายกัมพูชาอ้างแต่อย่างใด ประกอบกับจากคำเบิกความของผู้ถูกร้องเองที่ว่า กรณีมีการปิดด่านชายแดนไทย - กัมพูชา ไทยได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจน้อยกว่าฝ่ายกัมพูชามากเนื่องจากกัมพูชาเป็นฝ่ายที่ต้องพึ่งพาไทย ดังนั้นการกระทำของผู้ถูกร้องที่มีวัตถุประสงค์จะเจรจาให้มีการเปิดด่านพร้อมกันกับกัมพูชา จึงเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ในด้านคะแนนนิยมของผู้ถูกร้องและความประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรราชวรางคุณมหาอุปราชฯ เช่น มากกว่าผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติอันเนื่องมาจากการพยายามรักษาความสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้ถูกร้องกับสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรราชวรางคุณมหาอุปราชฯ และเป็นไปเพื่อต้องการลดการวิพากษ์วิจารณ์การจัดการแก้ไขปัญหาชายแดนไทย - กัมพูชา ของผู้ถูกร้อง โดยผู้ถูกร้องมุ่งหวังถึงแต่เพียงการจะทำให้คะแนนนิยมในประเทศของผู้ถูกร้องดีขึ้นอันจะนำไปสู่การมีเสถียรภาพของรัฐบาลซึ่งเป็นผลประโยชน์ทางการเมืองของตน โดยไม่ได้คำนึงถึงสถานการณ์ด้านความมั่นคงในขณะนั้นอันเป็นผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้งแต่อย่างใด พฤติการณ์และการกระทำของผู้ถูกร้องดังกล่าวย่อมทำให้วิญญูชนเกิดความเคลือบแคลงสงสัยได้ว่าผู้ถูกร้องจะยินยอมกระทำการตามฝ่ายกัมพูชาโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ เพราะเหตุที่ผู้ถูกร้องรู้จักกับสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรราชวรางคุณมหาอุปราชฯ เช่น เป็นการส่วนตัว และจะดำเนินการในทางที่เป็นการเอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายกัมพูชา แม้ข้อเท็จจริงได้ความตามการไต่สวนว่าหลังจากวันที่ผู้ถูกร้องสนทนาทางโทรศัพท์กับสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรราชวรางคุณมหาอุปราชฯ เช่น แล้ว ในวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘ ผู้ถูกร้องจะได้เรียกประชุมฝ่ายความมั่นคงชุดเล็กที่บ้านพิษณุโลก แจ้งเรื่องการหารือกับสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรราชวรางคุณมหาอุปราชฯ เช่น ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทราบ แต่ก็ไม่ได้แจ้งรายละเอียดข้อสนทนากับสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรราชวรางคุณมหาอุปราชฯ เช่น ว่าได้พูดอะไรที่เป็นข้อพิพาทในคดีนี้ด้วย อันเป็นการปกปิดเพื่อไม่ให้ผู้ร่วมประชุมทราบเจตนาที่แท้จริงของผู้ถูกร้องที่จะทำให้ผู้ถูกร้องได้รับความเสียหาย ซึ่งนายฉัตรชัย บางชวด เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ พยาน ได้ตอบคำถามความว่า วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๘ พยานเพิ่งทราบรายละเอียดที่ผู้ถูกร้องสนทนากับสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรราชวรางคุณมหาอุปราชฯ เช่น อันเป็นข้อความพิพาทจากคลิปที่ได้เผยแพร่กัน ฉะนั้น การแจ้งที่ประชุมความมั่นคงชุดเล็กในวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘ โดยปกปิดข้อความที่จะทำให้ผู้ถูกร้องได้รับความเสียหายเป็นคดีนี้ จึงไม่มีผลลบถ่วงเจตนาที่แท้จริงของผู้ถูกร้องที่ได้กระทำไปแล้วในวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๘ ได้ ดังนั้น การกระทำของผู้ถูกร้องที่ขอความเห็นใจจากสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรราชวรางคุณมหาอุปราชฯ เช่น จึงไม่ใช่เทคนิคการเจรจาตามที่ผู้ถูกร้องกล่าวอ้าง แต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยขาดความรอบคอบและระมัดระวัง

ซึ่งตามภาวะ วิสัย และพฤติการณ์ของผู้ถูกร้องที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีควรจะต้องมีวิจารณญาณในการเลือกกระทำการโดยไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญตามหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๔ วรรคหนึ่ง (๑) โดยเมื่อผู้ถูกร้องมีประโยชน์ส่วนตัวคือคะแนนนิยมและเสถียรภาพของรัฐบาลเข้าไปเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องด้วยกับการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ถูกร้องกลับไม่คำนึงถึงและยึดถือผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นที่ตั้ง การกระทำดังกล่าวเป็นการลดทอนหรือทำให้เสียหายซึ่งเกียรติภูมิหรือเกียรติของนายกรัฐมนตรีและประเทศไทย เพราะความนิยมซึ่งหมายความว่าเกียรติที่ได้รับการยกย่องจากสังคมหรือนานาประเทศ และความยกย่องนับถือของประเทศชาติอันเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนภาคภูมิใจ ทำให้ประชาชนชาวไทยได้รับความเสียหายที่ขาดความภูมิใจและความไว้วางใจในนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้นำของประเทศ อันมีลักษณะเป็นการไม่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งเกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ และเป็นการถือเอาประโยชน์ส่วนตัวเหนือกว่าผลประโยชน์ของประเทศชาติ อันเป็นการไม่ปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรีด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระ พ.ศ. ๒๕๖๑ หมวด ๑ ข้อ ๖ ข้อ ๗ และข้อ ๘ ซึ่งข้อ ๒๗ วรรคหนึ่ง ให้ถือว่ามีลักษณะร้ายแรง นอกจากนี้การกระทำดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรี ทำให้สาธารณชนเกิดความเคลือบแคลงสงสัยว่าผู้ถูกร้องจะกระทำการใด ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อกัมพูชามากกว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติ เป็นเหตุให้สาธารณชนขาดความเชื่อถือศรัทธาต่อความเป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยและก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกร้อง อันมีลักษณะเป็นการเสื่อมเสียต่อเกียรติศักดิ์ในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และยังเป็น การปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยไม่ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและไม่ปฏิบัติตามกฎหมายโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติ กรณีหาจำต้องรอให้เกิดการปะทะระหว่างไทยกับกัมพูชา จึงจะถือว่าได้รับความเสียหาย อันจะมีลักษณะร้ายแรงไม่ ดังนั้น เป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ พ.ศ. ๒๕๖๑ หมวด ๒ ข้อ ๑๗ และ หมวด ๓ ข้อ ๒๑ ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับเจตนาและความร้ายแรงของความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว เห็นได้ว่ามีลักษณะร้ายแรงตามข้อ ๒๗ วรรคสอง อีกด้วย ดังนั้น ผู้ถูกร้องจึงไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และมีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง อันทำให้ผู้ถูกร้องขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๔) และ (๕) ส่วนข้อกล่าวหาอื่นตามที่กล่าวมาในคำร้องด้วยนั้น ไม่จำต้องวินิจฉัย เพราะไม่ทำให้ผลของคดีเปลี่ยนแปลง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้อง สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบ มาตรา ๑๖๐ (๔) และ (๕) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรี คือ วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘ เมื่อความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) แล้ว รัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๗ วรรคหนึ่ง (๑) โดยให้นำมาตรา ๑๖๘ วรรคหนึ่ง (๑) มาใช้บังคับกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี ที่พ้นจากตำแหน่งต่อไป

(นายวิรุฬห์ แสงเทียน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ